

Պ U S H K
ԱՅ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՊԱՏՈՒԵԼԻՆ

Այդ մասին մէջ ոպ ոռած լինելու պատիւը կամսարականի կը պատկանի ամբողջ, ոչ ոք կարող է բաժնել զայն իր հետ։

Միսաքեանի բոլոր գրուածները չունիմք մեր ձեռք, եւ թթէ ունենայինք իսկ՝ ադոնց ամենուն դիմել հաստատելու Միսաքեանի արժանիքը՝ մեր նպատակ յառաջ և երեւալին յառաջ և երեւան գալու միունքիրներուն ու համակրողին ու գալու, իր ժամանակաւոր միտքերուն եւ անձնաւոր վրայ գործած ազդեցութիւնն մէջ բռնած գիրքը, իր մտքին իր ներքին կեանքը, թվականին պատկանած առողջութիւնը։

Տիսաքեան կը պախարակուի իրու ակնդիրն յանձն առած է այդ պէտքը։ Բայց ունինք մեր ձեռքը գրքայի մը որ թոյլ կուտայ նշմարել Միսաքեանի մտքին շափն ու կաղապարը, ինչպէս երկնային մարմեոյ մը շրջանին փոքր մէկ հասուածը որոշել կուտայ անոր ամրողջութիւնը։

Տիսաքեան 26 տարի առաջ առած է էր։ Աս մտացածին երկիրով եղերուաքաղը ցնորդի պէս ցնդեցաւ գնաց, եւ ի մացան որ, այլ եւ այլ կրօնք պաշտելով ալ տակաւին իրարու եղբայր են, իրարու ազիք են, եւ իրարու սիրոյ, գթոյ և գորովոյ ենթակայ են։

Միսաքեանի կը պախարակուի իրու ակնդիրն յանձն առած է ապարդիւն, կամ քիչ արդիւնաւոր գրագէտ մը։ Բանակի և որակի մէջ ընտրութեան մը արդիւնքը երկրոյցելի չէ կիրթաշակի մը համուրա պէտք է յաւելուլ նաեւ թէ Միսաքեան կը հաւատար որ հրապարակագրութեամբ և գրքոյներով աւելի կարող էր ազգել իւր ժամանակի ըստ թիւն չունենալուն, գերագոյն զօրութեան մը գործակցութեանը կը գիմէին, եւ երկնաւոր կամ սանդարակեատական առատաւածութեան մը նպաստով, այսինքն առասպելով կամ արուեստագործ հրաշքներով գողովրդեան սանձը ձեռութենին։

Աս կիրճներուն կամ աղանդներուն հաւատացեալներն ալ՝ պաշտօննին ուղղակի իրենց խոստովանած աստուածնուն անձումբ առած ըշլայնուն, իրենց ու կը րօնքնուն մէջտեղը միջնորդ եւ գլուխ կը ճանչնային և կը ճանջնան այն անձինքը, որ հաւատաց լուսը իրենց հազորդելու մի-

1833-го. 30 марта генерал-адъютант Морозов, посланный для осмотра крепости, выразил мнение, что крепость может быть взята в течение 10-12 часов.

զարա կ'որոնեն ամեն կողմ. եւ տէս ի վոսբոր և յորում անձնիւր մարդու խորհելու, զգացման, գաւահանքի սեպհական իրաւոնքին ախոյեան կը կանգնի Միստքեան՝ այնպիսի ազգու, ջերմ և եռանդուն լեզուաւ որ մարդուն ընդարձակ միտքն ու անկեղծ սիրտը ի յայտ կ'ածեն, ընթերցողաց առաջ կը գենեմք հատուծ մը կրօնից ծագմանն ու ազգեցութեանը վրայ որուն իմաստափական բարձրութեանը կ'ընծայէին, եւ անոնց պատգամներովք կ'ապրէին եւ կը մեռնէին. Անոնց պատգամները դատելու, անոնց օրէնքները քննելու և անոնց հրամանները լեարելու կամ մերժելու բաւարարութեանը կ'ընծայէին, եւ անոնց պատգամներուն ու այն Միլվաա մէկ տաղով մը մթօթափեալ Տերեք անմահացած է, և Օտեռնի գրական համբաւը քանի չէրու ծնունդն է և քանի հատորներու չպիտի ուղինք փոխանակել գայնս:

լը զարդացնեալ պահանջումները
մէ՝ պարտական չչո՞ր զմեզ գո-
րեւ նորեքին մին՝ այս առթիւ
գեղեցիկ ուսումնասիրութեամբ
հրաշարուեստ կերպիւ ըրած
մէջ բերած կոնդուլը, Միսաք
անակին ազօտ, թերանիմար,
կ ուզուի : Վը տեսնչար նա կատարեալ բա-
նասէրներ ու խմանակըներ պատրաս-
տել, ուսման նուրբ ճաշակ և բոլորա-
գակցութեան մտնելու հասարակութեան
հետ, աղնուացունելով զայն և ճօխացու-
նելով՝ իր գրաբարի բազմամթեր գան-
ձովն : Տեսէք ի՞նչ կըսէ Միխթարեանց

Առաջ է առաջանար, կմախքը գերակոչելով ի կեանս լով իր ամեն դէմքերով, և իր իր ուղղութեամբն և մտասիրյզերով ու յայսերով, և այդ այդ համախմբման մէջ որոշել գրաբարի միակողմանի հետամտութեան դէմ:

«Գանք որ աս իւզուով (գրաբար) քանի մը պիտունեգոյն զբք'ր թարգմաներ են ձեր ոջողությունները, այսինքն մէկ իւր այս գութեամբ գտնեն զոհացում, Ոյս մէթուը մեր ժամանեակինը չ' օայց այս իւրազութիւնը բաւակա՞ն է մեզ կուրացանելու անոր յատուկ տռաւելութեանց ։ Մանկացարք ու աստուածեամբ մասնաւութեան մէջ առաջ է առաջանար, կմախքը գերակոչելով ի կեանս լով իր ամեն դէմքերով, և իր իր ուղղութեամբն և մտասիրյզերով ու յայսերով, և այդ այդ համախմբման մէջ որոշել գրաբարի միակողմանի հետամտութեան դէմ:

«Գանք որ աս իւզուով (գրաբար) քանի մը պիտունեգոյն զբք'ր թարգմաներ են ձեր ոջողությունները, այսինքն մէկ իւր այս գութեամբ գտնեն զոհացում, Ոյս մէթուը մեր ժամանեակինը չ' օայց այս իւրազութիւնը բաւակա՞ն է մեզ կուրացանելու անոր յատուկ տռաւելութեանց ։ Մանկացարք ու աստուածեամբ մասնաւութեան մէջ առաջ է առաջանար, կմախքը գերակոչելով ի կեանս լով իր ամեն դէմքերով, և իր իր ուղղութեամբն և մտասիրյզերով ու յայսերով, և այդ այդ համախմբման մէջ որոշել գրաբարի միակողմանի հետամտութեան դէմ:

Առաջի ամենին խոստամիտ աշխարհա-
րաբենը առկէ աւելին կրնա՞ր ըսկէ, ի
հայուած է թէ Միասքեան գժուա-
րահաճ էր եւ վիս նր գժուարահաճու-
թիւնը գրական բարձր մտափարի մը
ապդիւնք էր, եւ զիւրաւ կը բացատրուի
նախնեաց թողած գրական հրաշտկերտ-
ուածնեած ապագանեած ապագանեած ապագանեած

Հբատունին՝ որուն գրաբարը
ու և հրանալու» չնորհ կ'ընէ-
ն, երբ Պօլիս կ'ապրէք յաճախա-
ւեամբք կը պահէր հաղորդակ-
ու հետ ինչ կ'ըսեմ, օտարազգի
հեմիցազ միտք մը՝ որ յանէտ երկիր զած
ունկնդիբներ կը պահանձէր։ Բայց ինչո՞վ
շէր վարժարեր անոնց համբերութիւնն
ու չետաքրքրութիւնը—երբ յուզուէր, եւ
երբ ո զիր։ Եսան եմ իր բանինքն.
Մին աղամանդեայ դուռն անոնց առջեւ
բացած էր։ Եւ սկսած էին հասկնալ զե։
Վիւսին մրմունջն եւ առուակին կարկաչը,
թաշնց գեղգեղն ու ծովուն մռունչը, և
ինչ որ կ'ըսէ վարդն իր բուրմանը մէջ, և

«Միթքար արքան ժամանեակաւ նեղութիւն կրեր է։ Եսո ցաւալի բան տայց թէ որ ան անձին վրայօք տուած պատմւթիւնից սույգ է նէ ՞ ան մարդը իր կենդանոթեան տակենք ամեն բան ինչ ոչ սպառական մոքի և գասաղութեան տէր անձի մը — սքանչանօք պատմելը Միթքեանի խօսակցութիւնը —որ չէւա մենախօսութեան կը զանար —անոր մէջ իշխանութիւն կը այսուտքներով կ'ըսեն թէ երբ լւսնին շու

բանաստեղծութեան վրաց
քննադատութիւնները կը
ուժեամբ և իրաւունք տալի՛
իլ հեռաւէն ալ թշքակցու-
աբունակէր իր յարաբերու-
թը ըստ զայտական ամսութ առաջ բան
ներեր, ամեն բան մոցեր է։ Հիմա ձեզ՝
անոր աշակերտացդ մէջ՝ ի՞նչ հարկ կայ
տարու է տարի հարիւր յիսուն տարուան
իլ հեռաւէն ալ թշքակցու-
աբունակէր իր յարաբերու-

մասնական է որ կամսաթական այսպիսի նշանաւոր անձանց ներքու ու մտերմութիւնը Միտ, և շատ հաւանական է որ սատանան որ Միտաքեանի մուռնու առնել զարեւլ։

Անձուկ և միտակալմանի լինել է իր ժամանակին ներած չափով բնական գիտութեանց և անոնց կիրառութեանց խակ հետամուլտիւնի առնելու համար անձէ մը չեր կրնար ակնկալուի որ ներքին մորդուն յօցանութիւնն ընէր առաջին հանդիպին, կամ երբ իրենց թեւերն իրարու զգին մանեակ ընելով իրարու աջ-

թիւնար իրեն լաւ դաս մը տալ
«Երիտասարդութեան Յիշա
քով՝ յարում իւր գտնատու-
ոնդիսած ուրիշ անձանց թե-
տարի յառաջ՝ թէ բանաստեղծութեան
ախորժակը ունեցող թուականութիւնն
անցած է այլ հւս, թէ իւրաքանչիւր
դար իւր գրական ախորժակն ունեցած
է, և թէ բանաստեղծութիւնը ճաշակող

Առաւտուն Հրաչեայ ինքինքը մի-
նակ տեսնելով, անհուն տրտմութիւն մը
ուստի անդամութեան և հանդիպութեան մը

ներչնչելու զօրութեան և
ու ամենային, տպաւորու-
տնելու եղանակը տսուցման
բան չկանուք ենթարկուիլ, եւ
երիւ մարդէ ի մարդ՝ ըստ ի-
րապա գեռ խեթիւ կը հային իրարու՝ զը-
րագէտք ու գիտնականք։

Բժշկութիւնն՝ արուեստներուն այն ա-
մանէն զիտականը և փորձառականը՝ իր
նախարարութիւն էր ու մասնաւոր
իւր անկարգելի եւ անկախ հազին անտես-
չիկ էր փառքի և ժաղարգային աղմկալից
կեանքի յօրում սկզբունքներ' պէտք է
զահանին, համազմունք պէտք է թագ-
ուին, Աւելի ւաւ ընտրեց նա թագուիլ
զգաց և, ինչպէս տղայ մը որուն խաղա-
լիկն անձարակի ձեռք մը կորած է, լա-
ցաւ Սալա մտածեց որ թերեւս կատակ
մը ընելու համար չարաձձի աղջիկը տեղ մը
գացած պահութած էր, և միտուն ե-

գրին, և մենք միտք չու-
րութիւն փնտակելու թէ ին-
ականի տպաւորութիւնք միա-
նեն - թանձր գոյն մը, և ոչ
ողք և Ատկացն երբ այդ տպաւ-
ողութիւնն իր գրքի գարաններու որմաց մէջ՝
այս մենակեցու թիւն գուռար կընէ ճանչ-
նալ մարդք, բայց այդ աւելի պատճռա մը
չէ՝ արդարութեամբ և վեհանձնութեամբ
անպիտան կը կաչէր բան մը՝ կը պատճռա.

ծնունդ կուտան զբագէտի
տառասանի, և զայն կը ներկեն
սկան զեղծում մը զործուած
ո զեղծում չաւակել բաւա-
րու կամարակոնի քննադա-
պահած տառել

Ապահով պատճենը՝ պէտք է
առաջիւր որ անկ է առ պատ-
ճիր արժանեաց :
Մեր եղբայրները մեզի հետ միանա-
լու համար կրօնքնին և խթգծերնին մեզի
գոհելու պարագաւորած չէին . եւ մինեւ-
թուած . բայց խոտերն ու մացաւներն ու
ծառերն ոչինչ էին պահած իր սիրելին .
անսահման վաշուերուն մէջ արցունքներէն
մարած իր ձայնութ՝ «Նուարդ , Նուարդ »
հեծեց ամրով օրեր , և անսահման ուա-

սքեանի և իւր գրուածոց՝ իմ
գնահատութեամբ, և թող
տրական ալ եթէ աննպաստ ո
սոսոր մէջ՝ զի ոչինչ թողած
բաներէն որք աննպաստ կըր-
45 իւնց շարժումն ուշացաւ նէ, գեռ
սա ձշմարտութիւնն ուսած ըլլալիւն
էր, գասն զի իրենց տրուած աւանդու-
թիւնը՝ չէ թէ հայու հետ սրտիւ միանա-
լու, այլ և փակեղը ժամէն ներս մտնալու

Եաբունակութիւնը հբնդերորդ երկուին մէջ։

© 2013 by the author; licensee MDPI, Basel, Switzerland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>).

